Hochlöbl. k. k. Hofbibliothek, Wien

St. 41. V Gorici, 7. oktobra 1881. Tečaj XI.

SOČA

„Soča“ izhaja vsak petek in velja s pešto prejemana ali v Gorici na dom došiljana:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četvrt leta . . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in prav tako pri „*poslanicah*“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ „ 2 „
6 „ „ „ „ 3 „

Za veče črke po prostoru.

Posamesne številke se dobivajo po 10 kr. v Gorici v tobakarnici v gosposki ulici, blizo „treh kron“, na starem trgu; in nunski ulici; v Trstu v tobakarnici: Via della caserma št. 3. in v Ajdovščini pri trgovcu g. Dolencu.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soče“ v Gorici v Hilarijanski tiskarni, naročnina pa opravništvu „Soče“ na Korenji v Sticsa-vi hiši št. 10 II. nadstr.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Naše sedanje razmere in „Soča“.

Bralcem večih in tudi manjših političnih listov je znano, kakó delajo tuji diplomati načrte o avstrijskih deželah, in na prvem mestu tudi o slovenskih pokrajinah. Geografska lega in zlasti neka luka na jadranskem morii, kjer Slovenci prebivajo tem diplomatom toliko ugaja, da se še zmenijo ne, ali stanuje tukaj slovanski rod. Slovence poštevajo ravno tolikó kakor da bi jih ne bilo, in njih zemljo podrejujejo svojim namenom, kakor delajajo v isti sedanji dobi s turškimi deželami na balkanskem polotoku.

Enako se obnašajo Neslovani v avstrijskih deželah samih. Magjari nas ne omenjajo, ker njim zadostuje za trgovinske in pomorske interese hrvaška Reka. Avstrijski Nemci nas sodijo po tem, kakor nas slikajo listi nemških nacijonalcev in onih judov, ki so v mastni njih službi. Nemcem smo vsled tega neko niže pleme, na ktero se ni treba ozirati pri računih, ki služijo njih sebičnim namenom. Italijani, kjer so v naši soseski, kakor na Primorskem, nam pa očitno in skrivno tla izpodkopujejo od dne do dne. V svojim interesu hodijo v politiki isto pot, ktero so vedno hodili nemški ustavoverci, po novem nemški nacijonalci ali klubovci. Med avstrijskimi Slovani živé Hrvatje v onstranski polovici našega cesarstva, in imajo v sedanji dobi preveč opravil pod jarmom magjarskim in v lastni sredi.

Poljaki so večinoma prenobel in so začeli še le zdaj postopati skupno s Čehi in torej tudi s Slovenci; ali za nas se nišo še nikdar posebno potegovali. Edini Čehi povzdignejo včasih svoj krepki glas za nas in se tudi ogledujejo po drugih razmerah naše prerazkosane domovine. Čehi so pa predaleč, da bi nam mogli zdatno pomagati, materijalno že celó ne, in njim delajo isti nasprotniki večne nadlege, ki so tudi nas stisnili v teku stoletij na sedanje ozko in še razdrobljeno ozemlje.

Povsem tem smo več ali manj zares osamljeni narodič, kteremu po največ bi pripoznavali važnost sosedni krvni bratje, kadar bi tudi njim pretila sovražna tuja sila.

Zato se pa tudi vsakodobne vlade na nas malo ali celó nič ne ozirajo. Vlade zajemajo svoje znanje o nas po virih in glasilih naših nasprotnikov. Tedaj smo v očeh tudi principijalno nenasprotnih vlad tolike vrednosti, kolikor nam je sovražniki naši pripoznavajo, in takó smo tedaj tudi vladam bistveno—ničla. Razumeti je odtod tudi postopanje sedanje vlade proti Slovencem. Ona si misli, da tak narodič bo že zadovoljen, če se mu le kaka mrvica poticne. V resnici, naj bo nam Taaffe prijazen kolikor hoče, mi dozdaj nismo dosegli v nobeni slovenski pokrajini bistveno ničesar. Principijalno se za nas še ni ugodno postopalo, tudi v zadnjih dveh letih ne. Mi Taaffeju verujemo, da nam dobro hoče, ker hoče narode spraviti na cesarjev zaukaz. Ali Taaffe nima o nas onega mnenja, in nam ne daje one cene, ktero zaslužimo kot avstrijski narod in kot važen narod na važni meji avstrijske države. Zato je za nas najprva potreba, da skupno oživimo, se skupno zavemo naše vrednosti in skupno terjamo tako politično položje, kakoršno zaslužimo v interesu cele avstrijske države.

Dokler ne bomo takó postopali tudi doma, kakor so začeli postopati slov. poslanci tudi v drž. zboru, ne dosežejo poslanci, tedaj tudi mi ne ničesar!

Štajerski Slovenci se zastonj upirajo pod graško vlado, za Koroško se brezvšpesno oglašajo slov. poslanci nekoroških volilcev, in na Primorskem bodo nas tudi zanaprej tujčili v šoli in v uradu z nemščino, oziromo italijanščino. Na Koroškem so Slovence že takó potujčili, da še narodnjakov ni več zaslediti med njimi, in tako se bo godila tudi nam, ako bo sedanji sistem na Primorskem še nadalje s svojo močjo nad nami vplival. Šole nam faktično izpodmikajo v ljudskih krogih; uradi so ostali, kakoršni so bili pred 20 leti, in sodnija je v Gorici italijanska, kakoršna je bila pred Taaffejevo vlado.

Županstva naša se uklanjajo c. kr. okrajnim glavarjem, tudi kjer ni potreba; da bi se ne zamerili visokim gospodom, dopisujejo jim po nemški. Občinski tajniki v kmečki ali gosposki suknji so takó poslušni, da besedice ne zinejo proti takim zahtevam! Misliti si moramo, da so možje iz stare šole, kterim teče bolj nemščina nego slovenščina.

Takó nas tedaj osrečujejo uradno z nemščino in italijanščino, privatno pa na nevarnih krajih ali skrajnih mejah pa tudi s samo italijanščino.

Poleg vsega hudega, ktero nam nakladajo tujci in na več stopinj podrejena vlada, še sami zabredemo, kjer bi si utegnili pomagati. Kedar izvedeni možje in rodoljubi priporočajo sposobne možake za na še zastopnike, se začnemo med seboj prepirati: v Soški dolini izbirajo drugače, kakor na Krasu, in Goriška okolica voli zopet po svoje. Kolobocija je neizogibna; nasledek pa je, da se nam tujci smejejo za hrbtom, slovenske druge pokrajine nas pa pomilujejo, da smo takó nesložni. Najvece hudo je pa se to, da so tudi časniki nejedini; in da zarad tega ne vé ljudstvo, koga bi poslušalo. To so hude razmere, ktere je treba premišljevati. Pretresati pa moramo skupne bolezni na Primorskem ne pojedinci, ampak vsi skupno. Več oči več vidi, in vsak kraj ima svoje potrebe, ktere dovajajo do posebnih pomočkov.

Za skupna in posamna prašanja pa moramo imeti središče, kamor nam je zahajati, in kjer se nam je dobrohotno in domoljubno posvetovati. Tako središče, za ktero ni treba velike popotnine potrositi, so pa javna glasila ali časniki. „Soča“ si je postavila že nekdaj nalogo, postopati in posredovati za Goriško, za razmere in potrebe Slovencev na Goriškem. Ker pa je ona v tesni zvezi z vplivi in silami, ki delujejo na Slovence vsega Primorskega, ozirati se mora v prvi vrsti na vse kraje, kjer bivajo na Primorskem Slovenci.

V tem zmislu, v tej obsežnosti in podrejenosti hoče „Soča“ delovati tudi v bodočnosti. Zato pa danes „Soča“ naše obče in posebne razmere povdarja in se rodoljubom, ki vplivajo na narod toplo priporoča. „Soča“ tedaj želi, da bi stopili rodoljubi na Goriškem v tesno zvezo, da bi torej po svojem glasilu razglašali in razpravljali vse težave in bremena, ktera moramo nositi, kterih pa imamo vsled krivega sistema od vladne strani preveč. V ozki zvezi pa bomo, ako si povemo manjše in veče nadloge. Zató prosimo čč. bralce „Soče“, naj nas blagovoljno podpirajo s tem, da naše rane razkazujejo in z nami celijo. Vsaka notica ali mala novica nam pride prav, da se zavemo natanko o našem položji v životu in udih našega javnega življenja.

Uredništvo ni v zadregi zarad gradiva, ker ponujajo in kopičejo se mu prašanja in odgovori od vseh stranij iz našega in tujega sveta. Ali uredništvo bi vender bilo zadovoljniše, ko bi videlo narodnjake neposredno delujoče tudi pri listu. Častita duhovščina, učitelji in drugi rodoljubi živé med narodom, kjer se jim izcimi neposilno mnogotero prašanje in njega rešitev. Takih premišljevanj bi mi ne odvračali, radi bi jih sprejemali in takó tudi sami novo moč in krepost v sebi pomnožili.

Za ta del so nas rodoljubi vsaj za časa našega 1 letnega uredništva preveč zanemarjali, kakor to neradi naglašamo. Upamo torej, da bodo rodoljubi odslej nam, še bolj pa narodu intenzivniše in bolj na široko ustrezali.

Za obstoj se „Soči“ ni bati, kolikor sedanje uredništvo sprevidi, ker materijalno podporo po poti

LISTEK.

Leto dni med Slovaki.

II.

Najprej je potreba, da si pojasnimo sedanje politične razmere in narodnostno borbo na Ogerskem. Po tem takem bodemo videli, kakó so Magjari dospeli do vlade, do prvenstva nad drugimi narodi.

Ni ga na sveti tako domoljubnega in ponosnega naroda, kakor je narod magjarski. Magjar ljubi domovino z vsem srcem svojim, z vso dušo svojo; on jo ljubi strastno, idejalno. Od tod izvirajo vse plemenite in neplemenite strani magjarskega značaja. Plemenito je, da si Magjar prizadeva na vse pretege osrečiti svojo domovino, da se bojuje za svobodo svojega naroda; neplemenito je, da zafira jezik in narodne institucije svojih slovanskih in drugih državljanov. Kdor ni Magjar, mora njemu služiti. Tu ni enakopravnosti; magjarski jezik oblastuje drugim jezikom. Tako je resnična od konca do kraja znana prislovica: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita“.

In po pravici ljubi Magjar svojo domovino, ogersko deželo, katera je tako lepa. Na severji, kjer prebivajo Slovani, to je Slovaki in Rusini, molí nebu pod oblake krasna Tatra, tisto veličastno pogorje, katero tudi vidimo na magjarskem grbu. Tu, kjer se razprostirajo Karpati, so bogati rudniki, ki dajejo državi železa, srebra, zlata itd.[1]) Proti jugu pa se razprostira nedogledna ravan, po kateri lahko hodimo po več dni, in ne bomo videli ne gore ne brega. Tu rase pšenica in drugi, razni poljski pridelki v toliki obilici[2]), da se Magjarju za ostali svet še zmeniti ni treba, ker ima vsega dosti doma. To bogastvo in lepota dežele izpodbuja ga, da je ponosen na svojo domovino.

Za veči del kulture ima se Magjar zahvaliti Nemcu, s katerim je že zgodaj prišel v dotiko. Z Nemcem se Magjar ni nikedar dobro pogajal. Transilvanski Nemci so mogočni v materijalnem in umstvenem oziru; ljubijo svoj jezik, deželo in vero (protestanti) ter so se vedno branili zoper magjarsko prvenstvo.[3]) Avstrija jih je vedno podpirala v borbi proti magjarizmu, da bi jim ukrepila in zagotovila prvenstvo vsaj na Sedmograškem.[4]) Oni so si ustvarili „Sächsische Nations-Universität“. Med njimi in Ogersko je vladala unija; njej na čelu je bil kralj. Osnovali so si bogato narodno zaklado (fond). Vse te in druge narodne naprave so jim uničili Magjari, zaklado zasegli (konfiskovali). Lansko leto so jim tudi jezik iz uradov pregnali in magjarščino usilili. Tako ugonabljajo vse, kar je nemškega ali slovanskega, ker oblastujejo.

Te razmere smo zato pojasnili, da se vidi, kakó so si Magjari v najnovejšem časi prizadevali priboriti prvenstvo svojemu jeziku in narodnosti. Ni dolgo tega, ko se še o njih ni nič znalo in slišalo. Ni dolgo tega, ko se še Magjari niso zavedali svoje narodnosti. Do Jožefa II. je bila na Ogerskem latinščina služben jezik (oficijalni). Ali Jožef II. je hotel latinski jezik zameniti „kulturnim“ nemškim jezikom. In sedaj so se pokazali zgodovinarji, kateri so oživili magjarski jezik. Ne omenjaje velikih mož Széchénya in Deáka, magjarski jezik si je z velikim trudom priboril vstop v salone boljarstva (aristokracije), odgojenega na Dunaji in v Parizi. Leta 1848. je dobila magjarščina značaj službenega jezika; pa ne za trdno, kajti še pred dvema desetletjima so predavali profesorji na vseučilišči zdaj v nemškem zdaj v magjarskem jeziku, kakor je močneje pihala sapa zdaj nemška zdaj magjarska. Še le „ustav“ je odpravil to zmešnjavo. Magjarski „Nationalitätengesetz, Art. LIV.“ od l. 1868. potrjuje magjarščino za državni jezik.

Avstrija je tako ravnala, da je Magjare vender po grebenu potipala, kader jim je bil preveč narasel, dokler se je dalo; zato je dajala mnogo pravic Saksom in Srbom, da bi omogočila ravnopravnost, bolje rekoč ravnotežje med ogerskimi narodi. Nemce, Slovane, Magjare, Rumune, vse je bilo treba uslišati, vender tako, da se ne bi komu preveč dalo. Ukrenilo se je, da je samo tako moči zrušiti magjarizem, ako se Ogersko razdeli na pokrajine. Vojvodino naj bi dobili Srbi, Transilvanija naj bi spadala k Avstriji; gospostvo na Sedmograškem naj bi imeli Saksi.

naročevanja dobiva bolj in bolj tudi z one strani, kjer so „Soči“ še pred kratkim nasprotovali. Ako bi mi vedeli, da „Soča“ narodu škoduje, bili bi mi prvi, ki bi neposredno in posredno delovali na to, da bi jo izpodkopali. Kar je gnjilega, naj ne hira dalje med nami. Do tega prepričanja pa nismo prišli, da bi „Soča“ narod zbegavala; ako je res, kar nam vsi pravi narodnjaki in rodoljubi privatno povdarjajo, potem se bomo z veseljem držali tudi za naprej one poti, na ktero smo jo krenili takoj začetkom. Gledé na javne napade v nekem glasilu ravno tukaj ponavljamo, da bomo neprestrašeno se potegovali tudi odslej samo za resnico in pravico, po kteri mora narod doseči boljše položje po naravnem zakonu. Uklanjati se nimamo nikomur, kakor edino pravici, zato kar smo neodvisni gotovo toliko, kolikor vsak list v obče in vsak slov. list posebe. Uredništvo „Soče“ se nima bati zamere pri viših uradnikih, ker ne sedi na nobenem uradnem stolu, in se nima bati prihodnjih zadreg zarad neustrašenega postopanja, ker ne aspiruje doseči kakoršnih koli služb, kjer bi moralo zatajiti svoje prepričanje. Tudi javno pové, da ni odvisno od kruha, ktero mu „Soča“ daje za njegov trud; lastniki „Soče“, vedó najbolje, v kakih razmerah je uredništvo proti listu. In kedar bi imelo biti uredništvo strahovano od lastnikov „Soče“ ali od kogar si bodi, da naj bi delovalo proti svojemu prepričanju, ali kedar koli bi, dokazano, zabredlo pri uredovanji lista na narodovo škodo, tedaj ono vsako uro odstopi od javnega glasila za Goriško.

Še nikdar nam niso očitali, da sebično pri „Soči“ postopamo; pač pa so nam prej in tudi ravno zadnje dni od vseh stranij poslali priznanje, da se potegujemo neustrašeno za blagor narodov. Zatorej in po svoji vesti vsak napad, kakor da bi mi nepošteno ali kakor koli sebično postopali, javno odbijamo, in smo radovedni, kje bo nam — sedanjemu uredništvu — trž. „Edinost“ dokazala, da mi ne govorimo po svojem prepričanji. Kar se dostaje nezrelosti, ktero nam „Edinost“ očita, naj sodijo oni, kteri so nam oblast dali, svojo nezrelost svetu javno razglašati. Sicer pa nas ta „nezrelost“ ne bo zadrževala, neustrašeno zavračati, kar bi se nam pokazalo za naš narod ali nezrelega ali prezrelega v drugih listih, najsi izhajajo v našem obližji ali drugod. Zaupno se torej obračamo do naroda na Goriškem, da nas podpira po geslu tu naštetih izjav, ker smo prepričani, da po taki poti se obudimo do potrebne discipline in veče zavesti o naših pravicah in potrebah in pomočkih, s kterimi nam jih je dosezati.

Slovenske šole na Primorskem.

Slovenci smo zares pravi reveži; bojujemo se za boljše stanje desetletje za desetletjem brezvspešno: konec vseh borb nam ne ostane kakor to, kar imamo od nekdaj kljubu krivicam in ravno zarad krivic — optimizem za boljšo prihodnjost nas ne zapusti. Vsaka sprememba nas navdaja z novim upanjem, z novim navdušenjem. Največi slovenski črnoglednik se je pred 2 letoma zibal v veseli nadi, da bodo kazale naše razmere meseca oktobra 1881 že vse drugo, boljše lice. Na prvem mestu smo se poboljška nadejali v šolstvu na zgorej in na zdolej.

Tudi na Primorskem smo zaupali v Taaffejevo vlado, in zlasti lani se nam je nada povečala, ko so na Goriškem poslali energičnega zastopnika v državni zbor. Ali kljubu vsem naporom in krepkim izjavam v drž. zboru dosegli nismo ničesar do današnjega dne.

Srednje šole so ostale s staro organizacijo. Minister Conrad je bil tako prijazen na peticijo „Sloge“ in na spomenico pol. društva „Edinosti“ poslati v Gorico in potem v Trst enak odgovor ali prav za prav izgovor, češ, da predrugačbe za slovenščino na naših srednjih šolah niso potrebne. Gotovo da ne, ako se bo modrost ministra Conrada ravnala po nasvetih naših dež. šolskih svetov, v kterih sedé z ene strani hudi nasprotniki naše narodnosti, z druge strani pa vladni prikimovci naše lastne stranke. Minister Conrad hodi poti, ktere mu kažejo poročila dež. šolskih svetov, ti pa hodijo v soglasji s tržaško vlado; iz tega pa izvajamo neoporečno resnico, da, dokler se ne spremené razmere na Primorskem za ta del, se nam tudi šolstvo ne poboljša ne v osebah, ne v organizaciji poduka. Kar se pri nas navidezno ugodnega odloči, odloči se ne Slovencem na ljubo, ampak proti Slovencem. Za to trditev izročimo čč. bralcem „Soče“ o priliki posebna pojasnila. Po takem ostanejo srednje šole pri nas še na dalje pri starem ustroji kljubu temu, da se nam domače knjige množé za razne šolske predmete.

Učiteljišča, zlasti tudi žensko v Gorici, se tudi ne boljšajo, ampak slabšajo gledé na slovenski poduk od leta do leta. Kakor smo že večkrat slišali, se tukaj ravnajo po učiteljskih močeh, ne pa po potrebah učiljskih kandidatinj, in takó se mora slovenščina vedno bolj stiskati in umikati zarad učiteljstva, učiteljske moči pa se morda ravno iz tega namena za tako silo izbirajo.

Govorili smo tukaj prej o večih šolah, ker v tem tiči sistem šolske organizacije, kakor na Slovenskem v obče, tako na Primorskem posebe. Šolski sistem se pri nas snuje in ravna ne po potrebah slovenskega naroda, ampak po principih, ki naši narodnosti ne morejo ugajati, da se krotko izrazimo. Pri nas se ne gleda na moči naše narodnosti, ampak na druge vzore, kterih bi pa mi nikdar ne mogli za se vstvariti, zato ker so nenaravni. Pri nas hočejo obdržati nemško šolo: to je princip, in za ta princip so potrebni pomočki, ki so vsej vzgoji nasprotni. Šolo hočejo imeti pri nas nemško najprej na zgorej. Gimnazij in realka morata ostati nemška v vseh razredih, v vseh predmetih. Ergo! ni mogoče sprejeti na srednje šole drugih učencev, kakor take, ki znajo nemščino lomiti.

Prejšnja leta so slovenski učenci prehajali čez posebno brv v deželo srednjih šol. Ta brv se je imenovala pripravljavnica, ali razred, v kterem se je nemščina na vse kriplje dečkom zabijala v glavo. Ta ubijalnica, smo hoteli reči, pripravljalnica, živi še nekje, za gimnazijo goriško pa so jo menda odpravili. Takó smo hoteli imeti, ustregli so nam, pa ne prašajte, kakó. Pri nas smo hoteli odpraviti pripravljavnico, da bi učna leta učencem za 12 mesecev skrčili. Naša želja je bila pametna, pa je bila združena še z drugo željo, namreč s to, da bi se dečki sprejemali tudi z majhnim nemškem znanjem na gimnazijo, kjer bi se imela podučevati v prvih razredih večina predmetov v slov. jeziku. Poslednjega pa nam niso dali, pripravljavnico so pa odpravili, in nasledek je naraven ta, da so začeli na 4 razrednih prvotnih šolah nagloma učiti nemščino z ono intenzivnostjo, ktero so kazali pred 20 leti na normalki v obče.

Torej je n. pr. goriška 4 razrednica ali vadnica zdaj na isti stopinji organizacije, kakor je bila normalka o nekdanjih časih. In ne hoteli bi dvakrat zanikati, da se ni dečkom slovenskih staršev pred 20 leti na normalki boljše godilo, nego zdaj na tako imenovani vadnici. Kolikor so nam pravili, se urijo tukaj dečki skoro v vseh razredih večinoma samo v nemških vajah, in štirirazrednica je postala kot ena sama enota, kot en sam razred, ena sama pripravljavnica! 4 razredna vadnica po takem ne išče drugega namena, kakor da bi otroke v nemščini izveličala ali pripravila sposobne za prag v gimnazijo.

Misliti bi bilo torej, da otroci, ki hočejo iz 4. razreda stopiti na gimnazijo, naredijo preskušnjo brez težave in gotovo. Ali ravno te dni, v začetku šols. leta, so zavrnili četrtino vpisanih učencev za prvi gimn. razred. Mi ne vemo, ali so se učili vsi na goriški vadnici, in zarad česa so jih nazaj potisnili. Sklepali pa bi z verjetnostjo, da so pahneni v vadnico nazaj zarad premajhnega znanja v nemščini. Tu imate sadove sistema od zgorej in dosledni preustroj, kakoršen se nahaja na vadnici na škodo slovenskega naroda.

Pa da bi gojili nemščino samo na štirirazrednicah! Sočinim bralcem je le predobro znano, kakó so se nektere občine udale za nemški poduk tudi na dvorazrednicah in celó na enorazrednicah. Ako pa se otroci ne naučé nemščine na 4 razrednici, ki je v mestu, in ki se mora zarad učiteljskih močij prištevati najboljšim, kake vspehe imate pričakovati za nemščino na enorazrednicah! Krajni šolski sveti pomislite to, ki ste nekje lani zidali gradove v oblake! Bodi ta prikazen tudi onim učiteljem v poduk, ki se ponašajo, kakor da bi oni gospodovali nad nenaravnimi močmi in bi vsled tega mogli čudeže delati na manjših šolah, kot so vadnice!

Kaj pa imamo pričakovati od sedanjega šolstva na Primorskem? Tam, kjer se učitelji udajajo za nemško podučevanje, gotovo nič dobrega. Naši kmetje so potrpežljivi in čakajo sadu od nove šole. Oni prenašajo povišanje davkov zarad šole in materijalno izgubo, da se jim otroci toliko let odtegujejo. Ako se bo podučevalo v nemščini na judski šoli, otroci zanemarijo druge nauke, in starši bodo sprevideli, da žrtve niso v nobeni razmeri s sadovi šolskega poduka. Zdaj so učitelji v narodu našem v veliki časti, ker ta ubogi narod upa, da se bo otrokom zarad veče prebrisanosti bolje godilo, nego njih staršem. Ako pa se bodo koristni predmeti zanemarjali, izgubé tudi učitelji ono spoštovanje, ktero so si zdaj a priorno pridobili, in končno bo šola trpela, narod pa največ, ker bo krivi sistem podučevanja zamenjaval s pravim podukom, in bo tedaj šolo niže cenil, nego je vredna, ako je prav in naravno osnovana.

Mi učiteljem nočemo delati krivice, ker sistema šolskega ne vstvarjajo oni; ali vendar je mnogo tudi v njih rokah, in na to stran so oni odgovorni sebi, svojim naslednikom, dobroti šole in našemu narodu. Ta stavek naj prevdarjajo dobro oni učitelji, ki radi prijemajo postranske darove od vlade za nemški poduk. Na čast našim učiteljem moramo reči, da se na Primorskem dobro držé, in da mnogi med njimi pogumno odbijajo ponudbe darov, za kteri bi imeli zanemarjati pravi poduk otrok na korist brezvšpešnega podučevanja v nemščini.

Politična sila pritiska tudi pri nas na učitelje; naj se krepko ustavljajo v združenosti vsemu, kar ni pedagogičnega, in pridobé si s tem srca najplemenitejših in zavedniših rodoljubov, narodnjakov in pravih pedagogov. V združenosti se utegnejo ustaviti, ker konečno brez učiteljev ne more naroda pustiti še takó nasprotna vlada. Po vsem tedaj mi v sedanjem neugodnem stanji šolstva edino upamo v narodne učitelje ljudskih šol. Njim zakličemo v prvi vrsti začetkom sedanjega šolskega leta: Prijatelji mladine! ostanete pravi prijatelji narodovi, in gotovo boste vzgojevali mladino kot pravi pedagogi. Pogum, prijatelji tudi naši!

Dopisi.

V Tominu, 5. okt. (Izv. dop.) (Blagoslovljanje novega šolskega poslopja.) Večletni prepiri zastran prostora za zidanje prepotrebne nove šolske hiše v Tominu so potihnili, razburjeni duhovi so se pomirili; pred nami stoji lepo, prostorno in okusno zidano, odgoji šolske mladine namenjeno poslopje, ki je bilo 3. t. m. slovesno blagoslovljeno in svojemu namenu izročeno. Dovolite, da to svečanost ob kratkem opišem.

Ob 8½ je bila v farni cerkvi slovesna sv. maša, ktere so se udeležili razen šolske mladine in učiteljev tudi c. kr. okraj. šolski nadzornik g. Fr. Vodopivec, občinski zastop, krajni šolski svet, tukajšnji veterani in mnogo občinstva.

Po sv. maši je šla mladina med pritrkovanjem lepó ubranih zvonov in pokanjem možnarjev (topičev) v novo sè zastavami bogato olepšano šolsko poslopje in se je postavila v hodniku pri tleh v vrsto. Ko je bilo vse urejeno, nastane mir in slovesno blagoslovljanje poduku in odgoji namenjenega hrama se prične. Nazočih je bilo 6 duhovnikov. Sodelovali so tudi pohvalno domaći pevci in pevkinje. Po dovršenem cerkvenem opravilu gredó vsi v šolsko sobo za to nalašč olepšano. G. nadzornik stopi na oder ter prebere pismo, s kterim izročuje po uradnih opravilih zadržani predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta, namestn. svetovalec g. Aleks. Schemerl novo šolsko poslopje krajnemu š. svetu v varstvo in skrb. Na to spregovori predsednik kraj. š. sveta. Čestital je občinskemu zastopu k lepemu prostornemu poslopju, iz kterega priraste, kakor je upati, mnogo razumnih gospodarjev in gospodinj. Obrnil se je tudi do učiteljev. Rekel jim je, naj bodo v dosego tega namena mladini ne le marljivi učitelji, marveč tudi vestni gojitelji. Mladini govorjene besede naslanjale so se na ceremonije, s kterimi se je blagoslovilo poslopje. Cerkvenih služabnikov sodelovanje pri otvorjenji nove šole kaže, da poduku in odgoji namenjen kraj je ločen od drugih svetnih prostorov. V šoli naj bo mlačež pokorna učiteljem, naj se ravná po njih naukih in naj se varuje vsega, kar bi utegnilo biti šoli na kvar.

V imenu učiteljev zahvalil se je g. nadučitelj c. kr. okraj. š. svetu in vsem onim, ki so pripomogli, da je dobil Tomin tako lepo šolo, ter je obljubil z učitelji vred na to meriti, da se doseže podučevanja in vzobraževanja blagi namen. H koncu povzame zopet besedo g. nadzornik Vodopivec. V daljšem govoru pripoveduje, da so merodajni možje že davno mislili postaviti v središče okraja šolo, ki bi bila drugim vzor. Kar pojedinci niso dosegli, dosegło se je sedaj z združenimi močmi. Sklenil je svoj govor s trikratnim slavoklicem na presvetlega cesarja. Trikratni „živio“ zadonel je tudi iz grl mladine in navzoče množice. Slavoklicu sledila je navdušeno zapeta cesarska pesem.

Pred odhodom iz šole dobila je mladina tud nekaj za zobé. Razdeljenih je bilo med njo 300 kolačev. Zvečer je bilo poslopje lepo razsvetljeno.

Ne bodem opisoval borbe med Avstrijo in Magjari, borbe, katera je preporodila magjarsko narodnost in se je končala v prid edino Magjarom. Konec vsega je bil ta, da je naposled l. 1867 prišlo do pogodbe (Ausgleich) med Madjari in Avstrijo. Magjarom se je moralo vrniti vse, kar je že nekedaj spadalo k državi sv. Štefana. Slovani, Saksi in Rumuni se pokoravajo od tega časa magjarski upravi.

(Dalje.)

1) Rudokopi zlata in srebra: Nagy-Bánya, Köros-Banya, Kapnik-Bánya, Ščavnica, (Schemnitz) itd. Ti rudokopi so z večine na zahodni strani sedmograškega pogorja. Med, sol, soda, solitar, železo, kameno ogljе, itd., vsega je dokaj na Ogerskem. Rudnice (mineralwasser) v Mehadijl, Balaton-Füredu, Tatra-Füred-u, Bartfeldu. Kopelji v Toplicah pri Trenčinu in v Pištjanu. V rudninoznanstvu je vpisanih mnogo rudnin, katerih je dokaj na Ogerskem. Namen ni spisu, da bi vse navajal.

2) Ogersko je najrodovitniša zemlja; zemlja rodi brez gnoja obilo še danes, samo karpatske (slovanske) pokrajine so res nerodovitne. Vinorejstvo je na Ogerskem najpoglavitniši del narodnega gospodarstva ter daje državi poleg pšenice največe dohodke. Saj je znano, da je v Evropi avstroogerska država (izvemši Francosko) v vinorejstvu prva država, zlasti Dalmacija in Ogersko. Tudi narodnega gospodarstva ne bodem na tanko razlagal, naj tedaj zadostuje opomnja, da so Magjari v fizični kulturi res gospoda (Na Ogerskem je v rabi Dreifelderwirthschaft).

3) Šolski zemljepisi (n. p. Ptaschnik) trdé, da je Nemcev na Ogerskem poldrugi milijon; drugi učenjaki pa, da jih je 1,800.000, nekateri pa so jih našteli do dva milijona.

4) G. A. De-Volian: „Madjari i nacionalnaja borba v Vengrii s priloženiem etnografičeskoj karti Vengrii. S. Peterburg. 1876.“ To knjižico z lepim in natančnim etnografskim zemljevidom porabil sem na mnogih mestih. Ruski pisatelj se ozira samo na politične razmere; pripoveduje znane stvari, nič novega; magjarskega naroda ne more trpeti, ker ni pravičen Slovanom.

Iz Tomina. Prosim, draga „Soča“ dovoli mi nekoliko prostorčka, da dostavim k dopisu iz Podmelca v zadnji številki še te vrstice. Omenjeno sv. mašo za ranjcega veterana Zima je namreč bral častiti gospod Pencin, kaplan v pokoji iz Tomina, kateri se je prostovoljno in brezplačno v ta namen v Podmelec potrudil. Te sv. maše se je razun rečenih 30 veteranov udeležil tudi g. Devetak, župan in deželni poslanec iz Tomina kot častni ud tega društva. Po sv. maši se je bratu umrlega vročilo 5 gold. kot pomoč za pokopališčne stroške iz društvene denarnice, in gospod Devetak je podaril nazočim manj premožnim veteranom 3 gld.

Konečno pa ne morem zamolčati, da je zadnja opazka g. dopisnika gledé „godbe“ nepotrebna, ker o tem nikdor nič ne ve.

Eden veteranov.

Iz Kobarida, 27. sept. Kobaridska čitalnica je na zgornjem Goriškem gotovo ena najbolj živih in delavnih. Ona nam priredi mnogo besed, mnogo veselic v duševno omiko in razveseljevanje domačemu občinstvu. Imel sem priliko in čast biti v Kobaridu pri raznih besedah, in s ponosom lahko rečem, da so se vse veselice kaj povoljno, da, izvrstno iztekle, da malo kje tako. Čudno se mi vendar zdi, da se o njih nič*) ne poroča, nič ne sliši. Tudi o zadnji veselici 18. t. m. ni nihče niti besedice črhnil. Naj mi bode torej dovoljeno, da spregovorim jaz par besedic o ti besedi, dasiravno je že nekoliko pozno.

Z lahko vestjo rečem, da se je beseda izvrstno izvršila. Saj tudi drugače ni moglo biti, ker vse je vodil „Jože“, in česar se on loti, mora dobro obnesti se. Žganova dvorana je bila kaj okusno olepšana, prav vredna obilih odličnih gostov iz Tomina, Bovca, Srpenice in okolice. Tudi domače ljudstvo se je udeležilo veselice v obilnem številu.

V Kobaridu smo vajeni lepega petja, saj kobaridski pevci slujejo po zgornjem Goriškem kot izvrstni pevci. Da je bilo petje dobro, ni mi tedaj treba govoriti. Samospev „Danici“, pela je znana pevkinja Mimica Pagliaruzzijeva tako dobro, da nas je kar očarala. Tudi zbora „Hercegovska“ in „Venček narodnih pesnij“ je občinstvo pohvalno sprejelo. Posebno pohvalno moram tukaj omeniti mladega pevovodja, katerega nadarjenost nam obeta lepo bodočnost. Govor vam je bil kaj posebnega. Govornik „Jože“ je res mojster v tacih rečeh. Tako čisto in gladko je razkladal občinstvu korist berila, da ga je to kar zamakneno poslušalo. Iz globočine srca mu je izvirala vsaka beseda, zato se je tudi srca prijela. Da bi njegova beseda le dober sad obrodila! Tudi deklamovalec je posvetil svoji nalogi vse moči, zato je izvršil svojo nalogo v občno zadovoljnost, za kar je prijel zasluženo pohvalo.

„Najbolje pride še le na koncu“, dejal je Jože v svojem govoru. In res! Vesela igra „gospod Capek“, vzbudila je mnogo smeha. Igrala se je tudi tako dobro da bi jo igralci lahko predstavljali z dobrim vspehom v mestnem gledišči. Vsak je svojo nalogo umel in tudi dobro izvršil.

Toliko in takih moči, kakor v Kobaridu se redko kje v kakem trgu dobi. Dela, truda in požrtovalnosti se tudi ne ustrašijo, kjer gre za narodovo čast. Ni se tedaj čuditi, da so bili z izidom besede zadovoljni čč. gostje, kakor tudi domačini. Da bi nam vrli Kobaridci pripravili še več takih zabav.

Politični pregled.

Še vedno ugibljejo, ali prideta letos kod skupaj tudi naš in ruski cesar. O tem se ravno tako malo vé, kakor o shodu našega cesarja z laškim kraljem.

Nemški nacijonalci so se zdaj še očitniše razdvojili, nego v prejšnjih mesecih. Plener mlajši, kterega postavlja njegov organ „W. Allg. Z.“ za ministra, trdi, da ni potreba nemškega kluba, v kterega bi ne hoteli prestopiti nemški veliki posestniki, on bi pa rad vse združil. Nemških nacijonalcev listi govoré tudi o bližnji krizi v ministerstvu Taaffejevem; pa s tem se samo tolažijo, ker težko čakajo, da bi se sami posedli na ministerske stole.

V dež. zborih nima Taaffe sreče s predlogi o upravni reformi; tudi v gališkem dež. zboru prej ko ne ne prodere, da si se Dunajewski sam poteguje za sprejem.

V hrvaškem saboru odgovoré v 2 adresah na kr. reskript. Starčevičevci ne odgovoré ničesar.

Vseučiliški prof. P. Stadler je imenovan za nadškofa v Serajevu.

V južni Dalmaciji so se bali, da se bodo uprli novačenju, zdaj uvedenemu; pa videti je, da se udajo. Nekaj mladeničev pa da je pobegnilo v Črnogoro.

Zarad judov so se začeli gibati bolj in bolj tudi na Ogerskem, v Galiciji pa zahteva 1 poslanec, da naj se judom vzamejo neke pravice, ki so predpravice in drugim na škodo, ter da naj se denejo judje na vse strani pod ustavne zakone.

Časniki govoré o načertu, ki se je neki potrdil na shodu v Gdanskem med nemškim in ruskim cesarjem. Po tem sklepu naj bi se Turčija razdelila, Avstrija naj bi vzela še nekaj balkanskih pokrajin, zato pa naj bi odstopila Nemčiji avstrijske nemske dežele. Nemčija bi se raztegnila do Adrije in bi ljubeznjivo obljela tudi Slovence, v prvi vrsti primorske, in to zarad Trsta. Takih načrtov ní bilo treba snovati, ker so v Nemčiji že davno osnovani, samo da niso še dozoreli za izvršbo. Zato je skrajni čas, da Slovenci oživimo, da poreče še kdo drug kako besedo za nas proti nemškim naklepom.

Bismarck se pogaja z Vatikanom, pa stvari so še na mestu, kakor stojè leta in leta. Nekaj se utegne vendar udati tudi mogočni kancler.

Na Turškem se roparji takó množé, da ni več varnosti ne premoženju, ne živenju.

Albanci se hočejo tudi odtrgati od turške države. Največ zaupanja imajo do Rusov.

Na Francoskem imajo v vladnih krogih veliko opravka z Gambetto, ki hrepeni po ministerskem stolu.

Ital. kralj je ukazal dva nova vojaška oddelka sestaviti, 90.000 mož. Vse te priprave kažejo na prijateljstvo s sosednimi državami! Kaj ne da? — Papež je podaljšal sv. leto do 8. decembra.

V Arabiji, Siriji in v Egiptu vré na dalje.

Angleži Boercev v južni Afriki niso še spokorili po svoji volji.

Telegram „Soči.“

BOVEC, 7 oktobra Novo starešinstvo bovško je v svojej pervi seji z gromovitim živio enoglasno izvolilo ministra Njih ekscelencijo baron Pinota za častnega obečana. Živili!

Domače stvari.

Današnjo št. „Soče“ smo odposlali mnogim rodoljubom po deželi, ki niso bili doslej še naročniki, s priporočilom da se naročé in nas blagovoljno podpirajo. „Soča“ stane za četrt leta samo 1 gl. 20 kr. Kakó koristen in potreben je slovensk list na Goriškem, je govor na prvi strani današnje „Soče“. Slov. rodoljubi, ki ne mislijo se naročiti, prosimo nam to številko nazaj (retur) poslati; drugače jih bodemo prištevali svojim naročnikom. „Soča“ se odslej prodaja po 8 soldov ena številka v naslednjih krajih: V Gorici v tobakarnici v gosposki ulici blizu „treh kron“, na starem trgu in v nunski ulici; v Trstu v tobakarnici: Via della caserma št. 3, in v Ajdovščini pri trgovcu g. Dolencu.

Opravništvo „Soče.“

Presvitlega cesarja god se je v Gorici praznoval s svečano veliko mašo, katero je mil. g. knez in nadškof goriški sam služil v prvostolni cerkvi. Civilne gosposke, častništvo, veteranci z zastavo in veliko druzega občinstva so se udeležili svetega opravila.

Nj. E. grof France Coronini izvoljen je zopet enoglasno za državnega poslanca. Čast volilcem! Glasila nemških nacijonalcev upajo z ene strani, da Coronini se kar pridruži nemškemu klubu, z druge strani se pa vendar bojé, da bi mu ta klub ne bil po vsem po mislih. Kakor smo razmere zadnjič pojasnili, je upanje nemških nacijonalcev brezvspešno, toliko bolj pa strah opravičen. Zasluženi državnik ima blagor Avstrije pred očmi, in bo gotovo deloval na to, da se v cesarjevem zmislu narodi sporazumejo in pomirijo, ne pa da bi se na dalje sovraštvo netilo proti Slovanom, kakor nemški nacijonalci še te dni odločno odbijajo vsako sporazumljenje s Slovani. Želimo torej Nj. E. grofu Coroninija z novim vstopom v drž. zbor srečnih vspehov na srečo vseh avstrijskih narodnostij.

Zahvala ministra Pino-ta. Za podeljeno mu častno občanstvo od strani kanalske občine je odposlal minister bar. Pino naslednjo telegrafsko zahvalo: Dunaj, dne 30. sept. 1881.

Županu Franc Malnič-u v Kanalu. Blagovolite sl. starešinstvu izreči mojo srčno zahvalo za podeljeno in častno občanstvo, ki je meni v čast, in ktero zarad tega po tej poti sprejmem, z zagotovilom, da se za Vaš kraj v daljavi zanimam ravno takó, ko takrat, ko sem bival v Vašem obližji, kakor tudi, da se bom trudil po moči delovati za razvoj Vašega kraja.

Pino.

Na goriško gimnazijo je prišel drd. Fr. Kos, iz Selc na Gorenjskem, profesor zgodovine, za suplenta. Nek Nussbaumer, Nemec, nevešč slov. jezika, je tudi imenovan za goriško gimnazijo, na ktero pa menpa dojde še le v 2. šol. poluletji.

Č. g. France Tomsig, dozdaj kooperator pri sv. Roku, pride za takega v jezuitsko cerkev na Travnik.

Na goriški gimnaziji so sprejeli letos v I. razr. na slovenski oddelek 34 učencev izmed 46 vpisanih, na ital. oddelek pa 54 učencev. Na goriški viši realki jih je ostalo v prvem razredu 43 izmed 52 vpisanih. Na realki je v vseh razredih samo 162 učencev.

Izobraževalna šola za rokodelce se odpre v prvič 11. t. m. v Gorici. Letos se bodo učenci za njo samo pripravljali in sicer v vseh predmetih samo v ital. jeziku. Dež. zbor je bil letos naprošen za podporo tej šoli. V 39. št. „Soče“ smo povedali, da je dež. odboru naročeno, kakó naj se pogovarja za ustanovitev šole. Šola bo dobivala, kakor je edino pravično, podporo od dežele samo tedaj, ako bo zadostovala potrebam obeh narodnostij, t. j. ako se bodo podučevali predmeti tudi v slovenskem jeziku. Sinovi slov. staršev na Goriškem zahajajo v mnogem številu in večinoma v Gorico. Oni so potrebni slovenskega poduka, in vsak obrtnik, kakor trgovec goriški, mora pripoznati, da mu je v Gorici slovenščina ravno takó potrebna, kakor italijanščina. Rokodelska šola v Gorici mora tedaj podučevati učence v obeh dež. jezikih, česar pa letos še ne bo.

Osepnice so se bile letos prikazale tu pa tam v goriškem mestu. Bolnike so prenašali v veče poslopje tikoma konec vasi „Pod Turnom“ (pri sv. Roku). Temu so se ustavljali od mnogih stranij tudi z višega mesta. Ali v Gorici so bili dolgo časa gluhi, in so pustili dotično bolnišnico tam, kamor so jo s prva odločili ne gledé na to, da so osepnice neverno nalezljive. In zares je bilo več ljudij pod Turnom dobilo to bolezen, in naselila se je bila celó v kmetijsko šolo na ital. oddelek. Sila kola lomi, in vedne pritožbe so toliko izdale, da pride ona bolnišnica 9. t. m. zad za Grad (goriški). Sicer so osepnice zdaj prenehale, bolni ste samo še 2 osebi, pa tudi tema se boljša.

Bendimo je veter zadnje dni zeló poškodoval po ipavski dolini. Škoda je zadela one občine, ki so zarad umnega vinorejstva obrok za trgatev podaljšale. Ob tej priliki so prišli v nesrečo oni, ki se ravnajo po naprednem razumu v gospodarstvu.

Vabilo. Učit. društvo za sežansko-komenski okraj bode zborovalo dné 13. okt. (četrtek) t. l. ob 9. uri predpoludne na Nabrežini.—K obilni udeležitvi vljudno vabi odbor.

Huda burja je grozdju in ajdi naredila veliko škode tudi po Krasu.

Knjige društva sv. Mohora so društvenikom večinoma že došle v roke. Vsak jih je željno pričakoval posebno zavoljo zanimajoče pesmarice, knjige, ktera je bila za letos odločno in nepogojno napovedana (glej str. 150 koledarja za l. 1881); mesto te knjige pa so došle „Šmarnice“ pod naslovom: „Hoja za Marijo“, ki ne obsegajo druzega, kot razna premišljevanja. Naj bo, da je tudi ta knjižica vse hvale vredna, vendar naročnikom, zlasti mladini, ne vstreza, ker jej ne more služiti za molitvenik.

Nekteri so tudi priložili potrebni znesek za vezilo namenjene „Cecilje“ in so sedaj dobili se vé da vezane „Šmarnice“, pa takó slabo, da slabeje niti ni mogoče.

Društvo se po taki poti nikakor ne priporočuje občinstvu. K.

„Spisje v ljudski šoli“, spisal Praprotnik je naučno ministerstvo potrdilo. Kdor se hoče naučiti kakó se delajo raznotera pisma za razna opravila, naj seže po tej knjižici. Velja 32 kr.

V Ljubljanskem Zvonu“, 10. št. je zanimivo in kaj podučno brati nadaljnji odstavek Levstikove kritike, ki kaže v drastičnih zgledih, kakó smo pri nas vajeni prelagati tujščino v slovenščino, in kakó nepremišljeno mi pačimo duh slovenščine s tem, da kar na vrat na nos prelagamo element za elementom nemških besed v slovenščino, kakor bi naš jezik ne imel finejših pripomočkov v pomenljivih in mnogoštevilnih še živih naših slovarskih obrazilih! Nekaj enakega je bilo brati nekdaj v dunajskem „Zvonu“ pod imenom „o prevodih.“

Predilska železnica. V „l'Eco del Litorale“ od včeraj praša nek Goričan, ali bi ne bilo dobro, da

---

*) Dopisniki se bojé, ker jih preveč preganjajo za naj nedolžniše vesti in poročila. Prestrahopetni so vendar; saj morajo vedeti, da uredništva dopisnikov nikakor ne izdajo! Ur.

bi se zgenili tudi na Goriskem, da bi skupno prosili vlado za „Predelsko železnico“, ali če ne drugače, za zvezo Rudolfove železnice s Trstom prek Idrije, sv. Lucije, Gorice. „Eco“ odgovarja, da bi bilo 1 ali pa tisoč prošenj brez vsakega vspeha gledé na Predelsko železnico. Prav ima; kajti to progo so nam zapravili ustavoverci s Herbstom na čelu, ko se je dovolila železnica čez Pontebo.

Fml. bar. Schönfeld je imenovan za poveljnika 7. krdelnega oddelka in vojaškega poveljnika v Trstu.

Nadlogar Jan. Heberling v Gorici gre v pokoj, in je dobil zarad zaslug zlati zaslužni križec.

Dr. Jos. Ulaga, nadžupnik in dekan konjiški, umrl je vtorek za plučno vnetico v Konjicah na Štajarskem. Štajerski Slovenci so izgubili v njem odličnega duhovnika, pravega narodnjaka. Časten mu spomin.

Bar. Lattermann, predsednik graške nadsodnije, prednik Waserjev, umrl je prešli teden v Gradcu. Bil je Slovencem povsem pravičen in je cenil, znal in tudi pisal slovenski jezik. Ostal mu bo blag spomin.

Matija Stojanović, velezaslužen pisatelj in šolski nadzornik, ki je spisal Hrvatom mnogo izvrstnih del, je umrl. Huda izguba!

G. Jak. Merkl, ki je bil šel v pokoj z goriške realke, vzel si je v ponedeljek z revolverjem sam življenje, in sicer v Trstu v namestništvenem poslopji, potem ko je bil oddal na namestništvo pismo, da izstopi iz drž. službe, da se torej odreka pokojnini. Pravijo, da je že dalje časa bolehal na duhu, in da je morda ta bolezen nagnila nesrečnika do onega sklepa.

Za kranjski dež. zbor je cesar potrdil odstop dr. Jan. Bleiweisa viteza Trsteniškega kot glavarjevega namestnika in je ob enem poslanca g. Petra Grassellija imenoval za namestnika dež. glavarja. Posl. dr. vit. Bleiweis je dobil zarad očesne bolezni za 14 dni odpusta, posl. Dollhof z nova za teden dni odpusta.

Kranjski in trž. dež. zbor sta doslej takó malo še obravnavala, da veča poročila lahko odložimo za prih. list, ko priobčimo več o dež. zborih.

Na ljublj. gimnaziji se je dovolila delitev I. razr. slov. oddelka v 2 oddelka, ker je slov. učencev v I. razr. 98.

G. dr. Julij Fränzl vit. Vesteneck, okr. glavar za graško okolico, je prestavljen k okr. glavarstvu v Lonč (Deutsch-Landsberg). Pravijo, da se je vladi zameril, ker je po znani obsodbi vendar še prišel v dež. zbor kranjski.

„Slovenski pisatelj Valentin Mandelc, porojen v Kranju 16. februarja 1837., umrl kr. gimn. profesor v Karlovcu 12. maja 1872. leta. Postavil hvaležni narod slovenski.“ Takó bo brati na spomeniku, ki se Slovencu Mandelcu postavi v hrvaškem Karlovcu, kjer je pokopan. Spomenik je izdelal po krasnem načrtu domačega umetnika, g. slikarja Jan. Wolfa v Ljubljani iz sežanskega kamena g. V. Čamernik.

Štefanu Modrinjaku, slovenskemu narodnemu pesniku v spomin napravili so bili štajerski rodoljubi 25. sept. lep narodni praznik v Središči, rojstnem kraji pesnikovem. Zbralo se je bilo okoli 1500 ljudij. Središče se odlikuje po razmerno velikem številu narodnjakov, ki ob volitvah mest in trgov vselej narodno čast rešijo. G. Bož. Raič, ki je ta dan imel izvrsten govor tudi v polit. pomenu, je v pohvalnem zmislu vrle Središčane označeval.

Trž. kmetijsko društvo zna Slovencem dobro streči! Da bi se slovenski okoličani poučevali v vinarstvu, pošiljajo se jim učitelji, ki razlagajo dotične nauke v laščini. Okoličani pa kar poslušat ne pridejo. K čemu bi tudi hodili podplate trgat? V tem oziru — rekli bi skoro edino v tem — smo na Goriškem vendar na boljem, nego na Tržaškem.

Ravniharjev štipendij s 100 gl. je razpisan gimnazijalcem, ki so rojeni v tržaško-koprskem okraji, in se šolajo na Primorskem, Kranjskem ali Koroškem, ter se želé posvetiti duhovskemu stanu. Prošnje naj se vložé do konca t. m. pri škofijskem ordinarjatu v Trstu.

„Edinosti“ smo danes načelno odgovorili na prvi strani; pravili so nam narodnjaki, ki delavce pri „Edinosti“ bolje poznajo, da so tu nekteri nepoboljšljivi, da jih torej sše takó pravično grajo v narodov prid ne spreobrnemo. Odobravanje našega postopanja nam je došlo od toliko veljavnih stranij, da „Edinosti“ priljubljene taktike ne bomo dalje zavračali brez posebne sile. Povedali smo ji predzadnjič, kake pogoje zahtevamo za spravo, ktero nam je ponujala. Naj se teh poprime, pa bo mir na narodovo korist.

Avstrijski notarji imajo občni zbor v Pragi. Zbralo se jih je 852 in so si izvolile za podpredsednika ipavskega notarja, našega rojaka dr. Voka.

V Moskvi se imenuje skupina magazinov Kaufhof; v tem je nastal 28. sept. ogenj in je vpepelil 20 magazinov. Škode je nad 2 in pol milijona rubljev.

Stari desetaki avst. narodne banke so v prometu veljavni samo do konca oktobra, pri bankah pa še do novega leta.

V zalogi imamo mnogo mašnih knjig, brevirjev raznega tiska in velikosti, molitvenikov; podob in podobic, rožnih vencev, križicev itd. Naročila na razne katol. časopise, knjige bogoslovske in druge se vedno sprejemajo in po moči naglo izvršujejo. Z besedo: Katoliška bukvarna izvršuje vsa naročila, da le niso katoliškemu stališču nasprotna.

Katoliška bukvarna v Ljubljani.

Zahvala! Podpisano vodstvo naznanja s tem, da se je dne 3. oktobra slovesno pričelo novo šolsko leto. O tej priliki se je izročilo novo prav lepo in prostorno šolsko poslopje svojemu namenu. Vodstvo si šteje tedaj v čast in dolžnost, to veselo dogodbo svetu objaviti, in ob enem izreči najiskrenejšo zahvalo v prvi vrsti slavnemu c. kr. okrajnemu šolskemu svetu in častiti duhovščini, potem častitemu krajnemu šolskemu svetu, slavnemu županstvu in tukajšnjim veteranom, kakor tudi vsem onim, kateri so količkaj k temu pripomogli, da so se nam priredili tako lepi šolski prostori in voditelju tako lepo stanovanje. Slava jim!

V Tominu, dne 4. okt. 1881.

IVAN GERŽELJ,
voditelj - nadučitelj.

GLASOVIRJI!

Glasovirji, že rabljeni:

od Schott-a po 180 do 230 gold.
od Riedl-a po 250 do 300 „
2 Boesendorfer-jeva po 450 „

Cisto novi:

Kutschera, 1. vrste 430 gld.
Mayer, 1. vrste 450 „

Pri
g. F. Dragatin-u, v Gorici,
via Morelli št. 12.

Štev. 185/E.

OZNANILO.

Podpisano ravnateljstvo daje vsled više naredbe naznanje sledeče:

1. Z dnevom 1. oktobra 1881 se odpovedujejo na šest mesecev vse denarne vloge v srebru, ki so naložene v hranilnici.

Odpovedujejo se tudi tiste vloge v bankovcih, ki vživajo obresti čez $4\frac{1}{2}$ od sto, če presegajo znesek 500 gold., ker više vloge se bodo sprejemale samo na obresti po 4 od sto.

2. Od tiste dobe naprej znižajo se obresti od 6 na 5 od sto pri posojilih, katere hranilnica daje na papirje javne vrednosti; od zajmov na zemljišča in hiše ležeče v tej deželi, ako ne znašajo čez 500 gold., se pa znižajo obresti od 6 na $5\frac{1}{2}$ od sto.

Poslednje znižanje obresti od 6 na $5\frac{1}{2}$ od sto velja tudi za kapitale ne više od 500 gld., kateri so že izposojeni. Tako znižane obresti začnejo teči po preteku tekočega poluletja in plačila obresti od posameznega, kjer se bo dotično znižanje na dotično knjigo zaznamovalo.

3. Naredbe pod štev. 1 in 2 se vpeljejo za poskušnjo na eno leto. Eventualna prememba se bo tri mesece pred vpeljavo objavila.

Ravnateljstvo zastavljavnice in k njo združene hranilnice.

V Gorici, dne 23. septembra 1881

Ravnatelj: LOVISONI.

Božjast ozdravlja pismeno specijalni zdravnik **dr. Killisch** v **Draždanih** (Dresden, Sch(sen) Za velike vspehe (80a00 velike medalje znanst. društ- v Parizu.

NAJBOLJA IN NAJCENEJA

OBLEKA ZA GOSPODE,

dečke in otroke, suknje za gospé, waterproof in zimski plašči (dolmani)

dobivajo se zmerom v največem izboru

pri

IG. STEINER-JI V GORICI

poleg škofijske palače.

Ondi tudi vseh vrst obleka za p. n. duhovščino, raznovrstne naprave, kakor plašči za dež, kterih voda ne premoči, najboljši izdelek, gomaše, popotni kožuhi, lovske suknje, mufi za dame, popotne kape itd.

Naročbe se po meri takoj in elegatno izvršujejo.

Muštri franko, kdor jih želi.

Razglas.

Dne 3. oktobra t. l. začne se podučevanje na tukajšnji pripravljavnici za c. kr. učiteljska izobraževališča. Sprejmejo se dečki in deklice pod znanimi pogoji do 15. oktobra.

V Kobaridu, 28. septembra 1881.

VODSTVO.

Noveje sodbe zdrav. veljakov o

Franc-Jožefovem grenkem studencu

FRANZ JOSEF BITTERQUELLE

najuspešnejši grenki vodi:

Prof. dr. Biesiadecki, Lemberg. Protomedicus in deželni zdravstveni referent. Učinja, če se je le malo vzame, da gre gotovo od človeka pa brez bolečin; pri daljši rabi ne zgubi moči in ne zadržuje prebavijanja. V Lvovu 3. nov. 1879.

Prof. dr. C. pl. Braun-Fernwald, Dunaj. Prav mnokrat sem se uže prepričal o znanem naglem in zanesljivem učinku te grenke vode; zato priporočam najtopleje to vodo bolnim gospem Dunaj 1879.

Dr. Emilij Rosa. Tridentr. zdravniški vodja. Voda Franc Jožefovega grenkega studenca rabila se je z najboljšim vspehom v. tukajšnji čitilni bolnišnici kot čistilni pomoček, ker ima okus prijeten in kaže svojo moč tudi ako je po malem jemlješ.
Ako pa jo jemlješ vsakdan, ti pomaga najbolje proti kroničnemu želodčnemu in črevesnemu kataru in ozdravi za dolgo časa brez neprijetnosti tudi najšibkejšega bolnika.
V Tridentu, 27. marca 1881.

Dr. Kleinwächter prof. klinike za ženske bolezni v Insbrucku. „Dokazala se je vselej kot naglo in trajno učinkujoča, ne da bi imela kak drugi neprijetni učinek kakor druge grenke vode za to zasluži, da se v krogu kolegov in občinstva gorko priporoča.

C. kr. občna bolnica, Dunaj. V. zdrav. odd pod vod. dr. Drasche-ja „Pri želodečnem in črevesnem kataru, habit zaprtji, breztečnosti, krvenem zgoščenji, hemoridah, jeternih bolestih in ženskih boleznih so se dosegli izvrstni uspehi.“ 1878.

Glavna zaloga za Gorico in deželo samo pri G. CRISTOFOLETTI v lekarnici „pri črnem medvedu“ na Travniku, kamor naj se pošiljajo naročbe za veče množice. Dobiva se tudi v Seppenhoferjevi drogeriji unstran škofije.

Po vjemajočih se sodbah velike vrste imenitnih **švicarskih, nemških in avstrijskih prak. zdravnikov** in mnogih **medicinskih strokovnih listov** so se po **lekarji Rihardu Brandtu v Schaffhausenu in švicarskih medicinalnih zelišč** izdelane švicarske kugljice po svojej srečnej sestavi, brez vsacih, telo poškodovajočih tvarin v vseh slučajih, kjer treba **nedražestno odprtje** narediti, **nabran šlez in žolč odstraniti, kri očistiti,** kakor tudi **ves prebavljalni aparat** novo oživiti in **okrepiti,** kot **reelen, gotov, nebolestno vplivajoč, cen zdravilen pripomoček,** ki se more vsakemu priporočati.

Zahtevati se morajo izrečno **le lekarja Rih. Brandta švicarske kugljice,** ki se dobijo le v kositrenih dozah s 50 kugljicami à m. 1.— in v manjših dozah po 15 kugljic à 30 pf. ☞ Vsaka škatljica pravih švicarskih kuglic mora imeti gornji etiket, beli švicarski križ na rudečem dnu predstavljajoč in podpis izdelovateljev.

Prospekti, ki med drugim obsezajo tudi mnoge sodbe iz strokovnjaških krogov o njihovem vplivu, se dobijo v doli naznanjenih lekarnah **zastonj.**

V GORICI: I karnar J. CRISTOFOLETTI.

Izdajatelj in odgovorni urednik: F. PODGORNIK. — Tiska: „Hilarijanska tiskarna“ v Gorici.